

Justis- og beredskapsdepartementet

Høringsuttalelse til forslag til lov om statens kommisjon for partnerdrap

Ref.: 24/3600

Det vises til departementenes brev av 11.06.2024 og *NOU 2020: 17 Varslede drap?* — der partnerdrapsutvalget foreslår etablering av en permanent partnerdrapskommisjon.

Reform – ressurscenter for menn driver hjelpetilbud for menn i vanskelige livssituasjoner, samler inn og formidler kunnskap om gutter og menn, og er en pådriver for et mannsperspektiv i likestillingspolitikken. Reform er en privat og uavhengig stiftelse som mottar grunnfinansiering fra staten. Vi vil med dette kommentere høringsnotatet med utgangspunkt i våre erfaringer og kunnskap om menn og gutter både som utsatte og utøvere av vold i nære relasjoner.

Vår konklusjon

Reform stiller seg positiv til opprettelse av en partnerdrapskommisjon. Vi har to merknader. Vi anser for det første at det er sterkere argumenter for å utvide mandatet til kommisjonen til «drap i nære relasjoner», enn å begrense mandatet til «partnerdrap». For det andre mener vi kriteriene for å vurdere nytten og verdien av kommisjonens arbeid i en evaluering etter fem år, er mangelfullt beskrevet i høringsnotatet og lovforslaget. For å i framtiden å kunne vurdere om det er grunnlag for videreutvikling eller en eventuell avvikling av kommisjonen, er det viktig at forventningene er tydeliggjort.

Innledende kommentar om partnerdrap og menn

Partnerdrap er den alvorligste formen for vold i nære relasjoner. Partnerdrap er viktig å forebygge. Som det går fram av partnerdrapskommisjonens utredning er det færre partnerdrap i Norge per innbygger enn i mange andre land. Likevel er hvert tilfelle av partnerdrap og drap av familiemedlem, som i en rekke tilfeller blir etterfulgt av et selvdrap, ett tilfelle for mange. Kunnskap om denne alvorligste formen for vold er viktig for hjelpeapparatet og befolkningen.

Det finnes samtidig forestillinger om at menn ikke rammes av drap og de groveste formene for vold i nære relasjoner. En slik forestilling koples ofte til forklaringen om at kvinnene som begår drap eller utøver grov vold mot menn gjør dette for å beskytte seg mot voldelige partnere. Dette er som regel ikke tilfelle. Også når menn rammes av partnervold og partnerdrap skjer dette ofte etter å ha levd i tidligere forhold preget av vold og dominans fra deres partner. Ifølge [VG sin oversikt](#) ble 12 menn og 68 kvinner drept av sin partner i 10 årsperioden 2014-2023. Menn utgjorde 17 prosent og kvinner 83 prosent av de drepte.

Reform stiller seg positiv til opprettelse av en partnerdrapskommisjon

Utredningen til partnerdrapsutvalget viser at utøver og voldsutsatt forut for mange partnerdrap har vært i kontakt med politi eller andre deler av hjelpeapparatet, og at mer kunne vært gjort for å forhindre drapet. I lys av dette kan opprettelse av en partnerdrapskommisjon være et godt tiltak. Som departementet skriver kan en slik kommisjon være et egnet tiltak for å vurdere håndteringen på systemnivå. Departementet vurderer at kommisjonens arbeid vil kunne danne grunnlag for viktig kompetanseheving og bedre samhandling på tvers av etater. Lovforslaget legger ansvaret for oppfølgingen av påpekningene fra kommisjonen til justis- og beredskapsdepartementet. Reform støtter dette.

Bør omfatte alle drap i nære relasjoner

I høringsnotatet framkommer det at flere av høringsinstansene til partnerdrapsutvalget (NOU 2020: 17 *Varslede drap*) foreslo å utvide den kommende kommisjonens mandat til å omfatte enten alle drap i nære relasjoner, eller alle typer drap. Departementet foreslår å avgrense arbeidsfeltet til å gjelde partnerdrap, og begrunner med at det var dette det ble foretatt en utredning om i 2020. Det åpnes for at andre typer drap vil kunne vurderes på et senere tidspunkt, når kommisjonen har høstet erfaringer fra sitt arbeid.

Til denne argumentasjonen vil vi innvende at det innsatsområdet som kommisjonen skal bidra til å forbedre er «arbeidet mot vold i nære relasjoner». Det er dette som er det etablerte feltet i forskning og forebygging. Det framstår derfor som haltende at kun partnerrelasjonen foreslås inkludert i utvalgets mandat.

Det er flest drap i nære relasjoner som rammer partner eller tidligere partner. Samtidig er det viktig at ikke andre drap i nære relasjoner havner i skyggen av partnerdrap. Det samme gjelder saker med grov vold i andre nære relasjoner enn partner. Vi nevner her at bare i inneværende år er en rekke mennesker drept av andre enn deres partner, i saker som kalles partnerdrap. I medienes omtale av disse sakene i 2024, går det fram at drapsopfrene er barn, barnebarn, forelder, eldre forelder og bror til gjerningspersonen. Det kan med god grunn spørres om for eksempel et barnedrap i tilknytning til saker som omtales som partnerdrap, også bør være relevant for kommisjonen å undersøke. Var familien til barnet i kontakt med det offentlige i forkant av drapet? Er det forbedringspunkter å ta med seg videre?

Da krisesentrene ble opprettet på 1980-tallet var fokuset på majoritetsetniske kvinner utsatt for vold fra sin heterofile partner. Siden da har feltet utviklet seg til å omfatte flere ulike grupper utsatt for vold i nære relasjoner. Det forebyggende arbeidet har ikke minst rettet oppmerksomhet mot vold mot barn og vold og sosial kontroll i minoritetsetniske miljøer. Delvis har også vold i andre nære relasjoner blitt løftet fram, slik som vold og overgrep mellom søsken, eldre utsatt for vold fra andre familiemedlemmer, vold i likekjønnede parforhold og vold fra tillitspersoner mot personer med funksjonsnedsettelse.

Å opprette en kommisjon som begrenser seg til partnerrelasjonen framstår derfor som tilbakeskuende.

Grunnlaget for evalueringen av kommisjonen bør tydeliggjøres

I tråd med partnerdrapsutvalgets utredning foreslår departementet at kommisjonens arbeid skal evalueres etter fem år, med sikte på å vurdere forbedringer og en eventuell videreføring. Videre legger departementet til grunn at det ikke er nødvendig å lovfeste en evaluering, eller sette en tidsfrist for ferdigstilling av evalueringen.

Det finnes flere land som har etablert partnerdrapskommisjoner. Disse er ganske ulikt organisert. I partnerdrapsutvalgets utredninger beskrives kort kommisjonene i enkelte utvalgte land (Sverige, Canada og Storbritannia) og hvordan deres arbeid blir benyttet.

Det framstår likevel som en mangel, både i partnerdrapsutvalgets utredning og i det foreliggende høringsnotatet, at det ikke klargjøres tydelig hva som skal være grunnlaget for en evaluering av kommisjonens arbeid. Vi vet derfor ikke konkret hvilken merverdi departementet forventer at etableringen av en partnerdrapskommisjon vil gi, som vi ikke hadde fått uten en kommisjon. Som en følge av dette forblir det også uklart hva slags forventninger departementet ser for seg oppfylt av kommisjonens arbeid, som vil føre til at departementet og vekslende regjeringer tar kommisjonens påpekninger og anbefalinger i bruk.

Vi vil legge til at det i dette spørsmålet heller ikke nødvendigvis er utredninger og anbefalinger som mangler, men at virksomme tiltak faktisk settes ut i livet. Vi ønsker alle å gjøre det vi kan for å hindre vold og drap. Samtidig er det ikke alle tiltak som viser seg å være effektive eller hensiktsmessige.

Vi savner at departementet tydeliggjør sine forventninger til partnerdrapskommisjonen, og på hvilket grunnlag en evaluering av kommisjonens arbeid etter fem år skal foretas. Et slikt grunnlag kan med fordel formaliseres.

Viktig at kommisjonens arbeid bidrar til en økt gjennomføring av tiltak på feltet

Partnerdrapsutvalget, og andre, har foreslått en rekke konkrete forebyggende tiltak mot partnerdrap og vold i nære relasjoner. Enkelte av disse er allerede i ferd med å settes ut i livet. Det gjelder blant annet økt bruk av omvendt voldsalarm.

Ifølge forsker Vibeke Ottesen har bedre hjelp til personene som er i risikozonen for å begå partnerdrap et stort potensiale til å forebygge partnerdrap. I en stor andel av sakene med partner eller familiedrap er gjerningspersonen en selvmordsnær mann som gjennomgår samlivsbrudd og er i en livskrise. Ottesen har ved flere anledninger framholdt at det er behov for helsehjelp til denne målgruppen, som i [Dagsavisen.no, 13. januar 2024](https://www.dagsavisen.no/13-januar-2024). Partnerdrapsutvalget har delvis samme fenomenforståelse som Ottesen i det de skriver i sin gjennomgang av partnerdrapssaker:

«[...] en stor andel av ofrene og gjerningspersonene hadde psykiske helseplager, men (at) få fikk behandling for dette. Sakene etterlot et inntrykk av at psykiske helseplager, særlig hos menn med etnisk minoritetsbakgrunn og personer med bakgrunn som flyktninger, ikke ble fanget opp av helsetjenesten.» (s. 211)

Partnerdrapsutvalget konkluderer blant annet med at det er behov for etablering av lavterskeltilbud for rask behandling av psykiske helseplager i alle kommuner, og at dette særlig må gjøres mer

tilgjengelig for flyktninger og asylsøkere med psykiske helseplager. Her vil vi i Reform legge til menn og menn som gjennomgår samlivsbrudd som en gruppe som helsehjelpen særlig må gjøres tilgjengelig for.

Vi kan ikke se at verken Ottesens etterlysning eller partnerdrapsutvalget er blitt fulgt tilstrekkelig opp.

Ved å etablere en partnerdrapskommisjon signaliserer regjeringen at den tar drapene på alvor. Dersom ikke dette inntrykket skal svekkes, er det ekstra viktig at regjeringen bidrar til en økt gjennomføring av konkrete tiltak på feltet. Vi er ikke tjent med en kommisjon som gir et skinn av at arbeidet den blir satt til å gjøre, er til nytte.

Vi stiller oss selvsagt til disposisjon, dersom det er ønske om utdyping av vårt høringssvar.

Oslo, 15. august 2024

Are Saastad /s/
daglig leder

Ole Nordfjell
fagsjef/saksbehandler